

Peregrijn

vogelwerkgroep middenbrabant

december/januari/februari 2024-2025

nummer **67**

- **Verslagen Jan van Rijsewijk tenzij anders vermeld.**

* redactie behoudt zich het recht voor ingezonden stukken zo nodig aan te passen.

Met dank aan:

Victor Retel Helmrich / Keno Vrisekoop / Peer Busink / Frans van Gils/
Hannie Nilsen / Corine Goldschmidt

engelermeer

- Victor Retel Helmrich
Excursie Engelermeer
21 december 2024

Deelnemers: Nico, Henk, Marian, Yvette, Keno, Ans, Victor, Louis en Paul.

Het is eindelijk een dag zonder onophoudelijke regen als we om 8:30u op de parkeerplaats van McDonalds langs de N65 staan om de excursie naar het Engelermeer te starten. Voor we wegrijden worden we nog door een grote **zwerm kauwtjes** met veel kabaal uitgeleide gedaan.

Bij het Engelermeer stappen we aan het Engelvisserspad uit de auto waar Paul, die op eigen gelegenheid is gearriveerd, ons verwelkomt. Aan de hand van een kaartje leg ik uit hoe de plas ooit is ontstaan. Het Engelermeer was voordat het door uitgraven van zand tbv de aanleg van de A2 en A59 de omvang kreeg die het nu heeft, een kleine grillig gevormde plas die uit de 12de eeuw dateert. Ontstaan door water van Dommel, Dieze en van de Beerse Maas met kracht terugstroomde naar de Maas en zo een laagte vormde die het hele jaar water bleef houden.

Er staat een stevige wind als we aan de plas staan en die afturen op zoek naar brilduikers. Die worden niet gezien, wel veel **futen**, **kuifeenden**, **smienten**, **krakeenden** en **wilde eenden**. We volgen het pad linksom langs de plas en een **cettizanger** laat van zich horen. Lopend langs dit pad met veel struweel van wilg en braam is op deze grijze en kille ochtend weinig te horen van onze gevederde vrienden. Af en toe komt een **merel**, **kool- en pimpelmees** uit de wirwar van struiken omhoog en laten een **roodborst** en **winterkoning** kort van zich horen maar verder is het stil. Net voor de aanlegsteiger van de vissersbootjes houden we halt om in de plas links naar een grote groep eenden op het water te kijken. We staan nu in de luwte van de bomen en dat scheelt een jas. Opvallend is het aantal van wel 100 **slobeenden** die zich achterin de plas links van ons ophouden. Ook de **tafeleenden** zijn het vermelden waard, niet in die aantallen die we vroeger (tot ca. 1990) zagen maar toch. We krijgen nog even een **ijsvogel** te zien die op een stalen meerpaaltje wil gaan zitten maar er gelijk weer vandoor gaat als hij ons ziet. Verderop komen we op een landtong die uitziert op de grote zandwinplas langs het oorspronkelijke Engelermeer. Hier worden we verrast door een grote groep van wel 200 pijlstaarten van zowel mannetjes als vrouwtjes. De prachtig getekende sierlijke mannetjes laten zich ondanks het grauwe weer mooi zien. Achterin dobberen de minstens zo mooi getekende wintertalingen tussen meerkoeten en de eerder genoemde kuif- en krakeenden.

We verlaten de landtong door een stukje terug te lopen. Dan nemen we een paadje het bos in. Hier bestaat het bos uit een elzenrijk iepen-essenbos iets verder langs de plas is het bos van het type droog iepen-essenbos. We staan op een plek waar het bos verjongd is. Jonge boompjes en bramen vullen de ruimte met elzen aan de randen. "Met al die elzen en dit uitzicht moeten we toch sijzen zien" zegt iemand. En die woorden zijn nog niet koud of er strijkt een groepje van wel zo **sijzen** in de boomtoppen neer. Mooi zijn de gele vleugelstrepen in de vlucht te zien. Iets verderop waar het moerassig

is en de elzen volop elzenproppen dragen krijgen we ze nog mooier te zien en te horen. Tussen de nasale roepjes van de sijs had Ans al de twinkelende roep van een **putter** gehoord. En ja die zaten er ook tussen, net als de sijnen drukdoende de zaadjes uit de proppen te krijgen.

Nadat Paul ons gedag zegt om eerder thuis te kunnen zijn gaan we het knuppelpad op dat door het moeras naar het bospad voert waar we van zijn afgeweken. We horen vanuit het riet de krijsende roep van een **waterral**. Over het bospad lopen we terug richting ons startpunt maar voor we daar zijn vergapen we ons nog even aan de enorme wilgen met een stamdikte die niet door vier mensen is te omvatten. Met de auto's in het zicht mogen we nog een houtsnip en een **appelvink** aan ons soortenlijstje toevoegen. En als kers op de taart komt vlak voor we de auto instappen nog even een mannetje **blauwe kiekendief** vanuit de plas naar ons toe gevlogen om met een rondje boven ons in noordoostelijke richting te verdwijnen.

Met een gezellige kop koffie in café 't Gommelen in Biezenmortel sloten we de ochtend af waarbij we constateerden dat we met de 41 soorten en de bijzondere waarnemingen die Marian had genoteerd deze excursie geslaagd te noemen is. Een dankbare afsluiting van het vogeljaar 2024.

ingezondenstuk

- Keno Vrisekoop

Zonnebrandcrème en DEET: Beschermen je huid maar ruïneren je verrekijkerbekleding!

Afgelopen november heb ik de landelijke dag van Sovon in congrescentrum De Reehorst te Ede bezocht. Naast de vele interessante lezingen waren er verschillende zalen met stands van allerlei natuur gerelateerde organisaties/bedrijven zoals Vogelbescherming, SNP reizen, KNNV uitgeverij en natuurlijk de nodige optiek specialisten. Ik besloot tussen de lezingen door eens een kijkje te nemen bij het kraampje van Zeiss Sport Optics. Al daar heb ik verschillende versies van het topmodel Victory SF uitgeprobeerd. Terwijl ik druk in de weer was met m'n testkijkers, kwam er een jongen naast me staan die z'n Zeiss Victory SF aanbood ter reparatie: De rubberen bekleding was gedeeltelijk losgelaten. 'Zeker veel zonnebrand gebruikt' merkte de man van Zeiss op. 'Ja, een maand naar Costa Rica geweest en heel veel zonnebrandcrème en nog meer DEET gesmeerd' zei je jongen. 'Dat is inderdaad een combi die funest is voor je kijker' reageerde de Zeiss verkoper. 'In eerste instantie zal het rubber plakkerig aan gaan voelen om dan vervolgens los te laten van de onderlaag. Een probleem dat je eigenlijk bij alle kijkers terugziet. Deze schade valt overigens niet onder de garantie.' Terwijl ik intussen enigszins wantrouwend aan de rubberlaag van mijn testkijker stond te voelen, kwam er opnieuw iemand langs om z'n Zeiss in te leveren. Alweer eentje met loslatende bekleding. De

man merkte zelf al op: 'Ik heb een paar weken intensief gevogeld in Afrika en heb er nogal wat flessen zonnebrandolie doorheen gejaagd.' Ik fluisterde tegen die man: 'Je bent niet de enige vandaag. Misschien kun je beter alvast uitkijken naar een ander merk. De stand van Swarovski is hier even verder op.' Hij antwoordde: 'Vorig jaar had ik het premium Swarovski model de NL Pure gekocht. Ook hier liet het rubber van los na een lange exotische vogelvakantie met veel zonnepray. De dealer heeft 'm toen opgestuurd ter reparatie. Maar onderweg naar de fabriek is de kijker zoekgeraakt. Ik was toen helemaal klaar met het merk Swarovski. Als vervanging heb ik deze Zeiss Victory SF gekocht en ben dus nu weer feitelijk terug bij af...' Na deze ervaring op de Sovon landelijke dag wacht ik zelf nog maar even met de aanschaf van een topkijker en overweeg de zonnige zonnebrand zomerperiode te overbruggen met een wegwerpkijkertje van AliExpress.

sturnus vulgaris

- Peer Busink

In het broedseizoen van 2024 zijn ze er niet geweest.

Of ik dat erg vond? Ja en nee.

Nee, omdat ik dan niet van die witte schijfstrepen op de voordeur hoefde weg te poetsen. Ja, omdat ik zijn kolderieke zang vanuit mijn werkkamer niet meer kon zien en niet meer kon horen. We hebben het over de Spreeuw *Sturnus vulgaris*, een beetje Mijn Spreeuw.

Drie jaar aan een stuk hebben hij en zij genesteld in een spleet vlak boven onze voordeur. Spreeuwen hebben namelijk de gewoonte om in holtes te broeden, onder dakpannen is ook goed. Of het steeds dezelfde spreeuwen zijn geweest weet ik niet, maar dat is voor mij niet zo belangrijk. Dat nestelen doen ze heel heimelijk, ook wanneer ze daarna op de eieren zitten. Je merkt er gewoonlijk niets van dat ze er zijn, totdat de halfwas jongen hun behoefte over de rand van het nest beginnen te spuiten.

In de tijd dat de jongen nog klein zijn, doen ze dat anders. Nadat een jong gevoerd is, produceert het jong een poepzakje. Een wit bolletje met een vliesje er omheen. De ouder wacht na het voeren een ogenblikje af, totdat het jong met de kont omhoog de grote boodschap aanbiedt. Pa of ma pikt het op en laat het bij het wegvliegen uit de snavel vallen. Wel een tiental meter verderop, want om het vlakbij het nest te laten vallen, zal een lid van het roversgilde op het spoor kunnen brengen dat daar boven iets te halen valt.

Elk beestje kreeg een naam

Van Linnaeus heeft de vogel de wetenschappelijke naam *Sturnus vulgaris* gekregen. Toch een deftige naam voor zo'n doodgewone spreeuw, maar... hoe kwam hij erbij? Je moet dan zo'n beest goed bekijken, stel ik mij voor en dan kijken wat aan dat beest opvalt. Als ik bij het digitale woordenboek het Latijnse woord 'vulgaris' in typ, dan verschijnt het woord 'vulgair' als vertaling. Klinkt negatief maar ik denk dat de spreeuw in die tijd zo ordinair veel voorkwam, dat Linnaeus daarom zo aan zijn achtervoegsel is gekomen. Trouwens, bij wetenschappelijke namen van dieren maar vooral bij planten

*In het winterhalfjaar wordt
overgeschakeld naar vegetarisch*

(foto: Jan Wolfs)

komt de soortnaam 'vulgaris' nogal eens voor. Algemene soorten dus, die toen veel voor kwamen, lijkt mij.

Steeds minder plaats

Dat veel voorkomen geldt niet meer voor de spreeuw. Het aantal spreeuwen in ons land neemt dramatisch af. Volgens onderzoekers moeten de oorzaken worden gezocht in de intensivering van de landbouw (gewasbeschermers en ander landbouwgif) en het verdwijnen van geschikte nestplaatsen (zoals ingemetselde nestkasten in spouwmuren) in stedelijk gebied (namens de spreeuwen: 'Dank u wel mevrouw Keijzer', maar niet heus. Uw kortzichtigheid aangaande de natuur is bij deze weer bevestigd). Verder blijken te veel jonge vogels hun eerste jaar niet te overleven. Het is al zover, dat de spreeuw kandidaat is om binnen afzienbare tijd op de Rode Lijst te komen staan. Die achteruitgang gaat geleidelijk, totdat je het realiseert: Verrek, ik zie geen spreeuwen meer in de straat.

Sturnus vulgaris, de naam bekt lekker. Menige vogelaar die weinig wetenschappelijke namen van vogels kent, weet waarschijnlijk wel wie 'Sturnus vulgaris' is. Ik heb vroeger geen Grieks en Latijn gehad en heb het digitaal ook niet kunnen vinden wat 'sturnus' zou kunnen betekenen. Ik dacht dat het iets met sterren te maken had. Niet zo blijkt, want ster in het latijn is 'stella'. In winterkleed hebben alle zwarte veren een licht randje. Het lijkt dan dat het verenkleed gestippeld is, met een beetje fantasie lijken het sterretjes (sturnusjes?). Ik wil het hierbij laten.

De kunstfluiter in zijn mooie pak

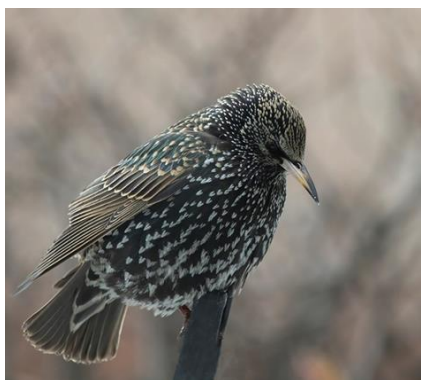
Toen ik pas geleden op een zonnige ochtend eind november buiten kwam, hoorde ik een spreeuw zingen. Nu al? Twee bomen verderop bovenin een Ginkgo zat een groepje van vijf spreeuwen, waarschijnlijk wintergasten uit Oost-Europa of Scandinavië. Eén ervan was melodieus en zorgeloos met opgezette keelveren aan het kwetteren, muzikale korte zinnnetjes met een langgerekt 'pieuuuw' als slot. Tijdens zijn lied liet hij zijn vleugels een beetje hangen om vervolgens als een opgewekte pinguïn snel er mee te klapwieken. Zingen en tegelijkertijd 'de maat aangeven' heb ik andere vogels nooit zien doen. Dit gedrag is karakteristiek voor zingende spreeuwen, let er maar eens op.

Niet alleen zingen, maar iets heel knap nabootsen kunnen ze ook. Dieren- of omgevingsgeluiden kopiëren, het maakt ze niet uit. Het is weer een tijd geleden dat hier in de straat een spreeuw vanaf een schoorsteen perfect de ringtoon van een telefoon nadeed. Toen ik dat voor het eerst hoorde, keek ik rond of iemand zijn telefoon maar niet op wilde nemen en toen ik niemand zag, zocht ik op de grond om te kijken of iemand zijn telefoon had verloren. Een oude vriend van mij had een spreeuw binnen in een kooi, die deed tot vervelens

toe de begintoon van de tv-reclame na. Begin dit jaar liep ik langs het kanaal, daar zat een spreeuw in een boom feilloos 'grutto grutto' te roepen (in spreeuwentaal is dat zingen). Wat imiteren betreft zijn het artiesten, spreeuwen-imitaties zijn bekend zoals: het mauwen van een buizerd, hanengekraai, scheidsrechterfluitje, opensissende treindeuren.

In het winterkleed zijn spreeuwen gespikkeld. Aan het einde van de winter slijten de lichte veerrandjes af en verschijnt een glanzend zwart verenkleed met in zonlicht iriserende kleuren. Dezelfde kleuren die je ook in een zeepbel kunt zien. Het verenpak krijgt verschillende kleuren; de donker grijze snavel wordt helder geel; de poten worden veel roder, tetteretet...Het zomerkleed!

Als je dan met de kijker en met zonneschijn een zingende spreeuw bekijkt, dan moet je wel onder de indruk komen van deze 'doodgewone' vogel, die dan door zijn verschijning meteen met stijgende stip de top tien van je favoriete vogelsoortenlijst binnen komt.

Winterkleed (Bron Vogeldagboek)

Zomerkleed (Bron Vogeldagboek)

Op reis

Buiten de broedtijd zwermen spreeuwen graag in groepen rond, behalve in de tijd dat ze nesten hebben. In die tijd zonderen ze zich af en besteden alle tijd aan het grootbrengen van de nieuwe spreeuwengeneratie. Opmerkelijk is dan dat dit afzonderlijk broeden binnen de spreeuwenpopulatie synchroon gebeurt, met als gevolg dat na de broedtijd opeens zwermen oude en jonge vogels in het buitengebied te zien zijn, die druk bezig zijn om de emelten uit de grasbodem te trekken. De jongen zijn dan duidelijk door hun bruingrijze verenkleed van de oude vogels te onderscheiden.

Geleidelijk aan verandert in de herfst het juveniele verenkleed tot het winterkleed zoals die van hun ouders, inclusief de witte spikkels. Het verschil in uiterlijk is dan nauwelijks meer te zien.

Na in de zomertijd goed opgevet te zijn, zakken de meeste van onze spreeuwen in de herfst af naar Noord-Frankrijk en steken daar Het Kanaal over naar Zuid-Engeland. Cap Gris Nez is zo'n oversteekplaats. Daar is de afstand tussen Frankrijk en Engeland het kortst, vanaf de Cap kun je Engeland zien liggen. Deze plek in Frankrijk is bekend onder vogelaars. In de herfst kun je daar de naar het zuiden wegtrekkende zeevogels van relatief dichtbij langs zien komen. De kustlijn wordt ook door 'landvogels' gebruikt als trekroute naar het zuiden. Ik heb daar menige herfstvakantie doorgebracht om de steeds weer imponerende vogeltrek te aanschouwen. Eén van de fascinerende ogenblikken is dan wanneer grote zwermen van duizenden spreeuwen vanaf het land proberen over te steken. Spreeuwen hebben kennelijk watervrees. De zwerm

komt aanvliegen, boven het eerste zeewater twijfelt de groep, met z'n allen weer terug naar het land en dat gebeurt een aantal keren na elkaar. Dan plots de angst overwonnen en linea recta naar Engeland.

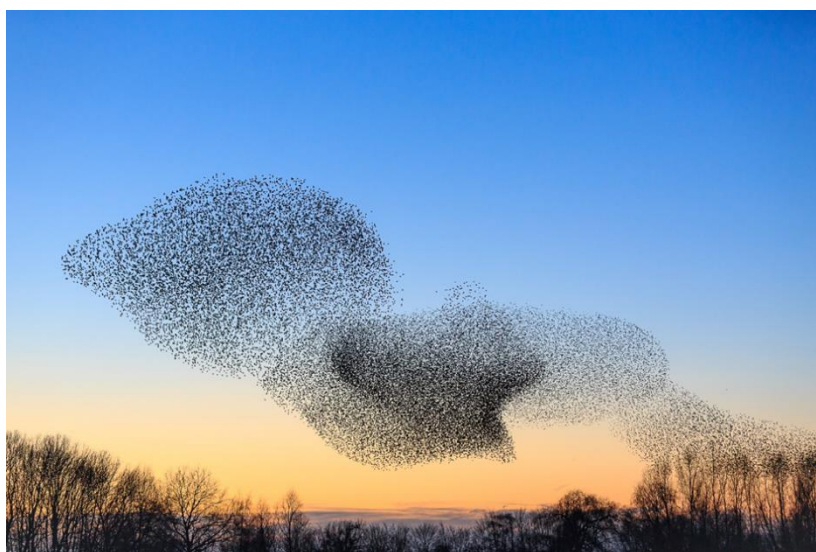
Luchtacrobatiek

In Nederland is er in die tijd geen 'spreeuwenleegte'. Een klein deel van de 'onze spreeuwen' blijft hier overwinteren, in de nazomer worden ze beetje bij beetje steeds meer aangevuld met spreeuwen uit Noord- en Oost-Europa. Hoeveel dat er zijn, valt overdag niet op maar valt des te meer op in de avondschemering, wanneer ze ergens een plek hebben gevonden om daar gezamenlijk te gaan slapen (meestal een rietveld).

Van alle kanten komen groepjes spreeuwen aangevlogen die samen boven de gezamenlijke slaappleats een steeds groter wordende groep vormen. Zo'n groep kan uit duizenden en duizenden spreeuwen bestaan. Wat dan gebeurt, grenst aan het onmogelijke en is moeilijk te beschrijven. De immense grote spreeuwenwolk vliegt van links naar rechts boven de slaappleats. Op hetzelfde moment gooit een deel van de spreeuwen binnen dezelfde seconde zich op een kant. Dat geeft in de spreeuwenwolk een voort deinende golfbeweging. Een ander deel van de spreeuwen verandert plots van richting, weer andere zwenken een andere kant op. Verschillende golfpatronen versmelten in elkaar, waaruit dan weer nieuwe golven ontstaan. Een buitenaardse circusact.

Dan plotseling, als een grote stofzuiger, worden de spreeuwen in een denkbeeldige cilinder naar beneden het riet ingezogen. Eenmaal op wiebelende zithalmen geland te zijn, kwetteren ze een tijdje erop los, alsof ze nog even de dag met elkaar doornemen.

Niet iedereen beschouwt de spreeuwenact als een visueel hoogstaand schouwspel. De sperwer heeft andere interesse, namelijk zijn avondmaal. Wanneer de sperwer aan komt vliegen, verandert het zwierige waaierspatroon in een compacte zwarte wolk. Iedereen wil dan naar het midden, aan de rand is het immers levensgevaarlijk. Niet elke spreeuw lukt het om op tijd naar binnen te gaan, de sperwer weet dat en pakt er één.

Spreeuwenwolk boven de slaappleats in het winterhalfjaar (foto: Wouter van de Weerd)

Epiloog

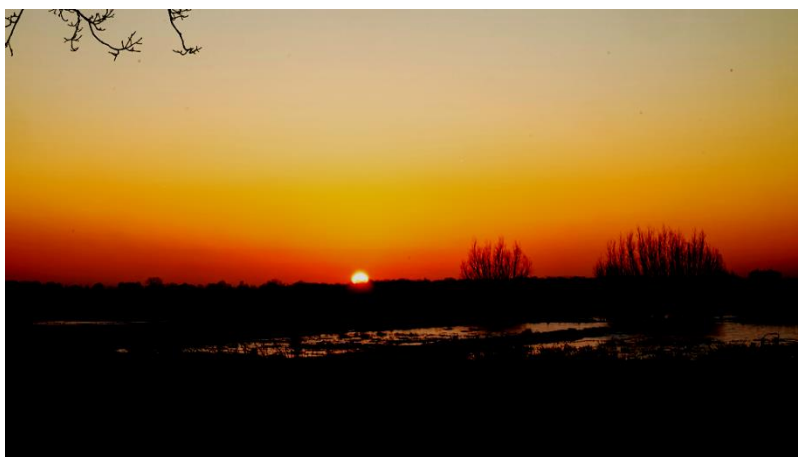
In de natuur hoort predatie erbij en dat is maar goed ook, want zo worden de zwakkeren, die net niet vlug genoeg zijn om weg te komen, gepakt. Het gevolg is dat in de prooidierpopulatie de gezonde genen beschikbaar blijven voor het nageslacht. Roofdieren pakken in principe die dieren die op dat moment een makkelijke prooi zijn. Roofdieren zijn niet gespecialiseerd op één bepaalde soort. Als een soort schaars wordt, vangen ze die niet meer en schakelen ze over op een andere soort die meer voorkomt. Men zegt weleens dat roofdieren de dokters zijn van de populaties.

Eén roofdiersoort heeft daar lak aan en is in staat om wel één soort uit te roeien en dat is... de huiskat. Aangezien spreeuwen leven waar mensen wonen, leven ze ook waar katten wonen. Maar voorlopig zal de huiskat de spreeuwenpopulatie niet decimeren, dat doet wel een ander individu. Zoals het succes van de spreeuw aan de mens te danken was, is nu de teloorgang van de spreeuw aan de mens te wijten. Vroeger zagen de weilanden geel van de paardenbloemen, nu zien de weilanden er ook geel uit, maar niet van de paardenbloemen. Volgens Vogelbescherming gaat (evenals de grutto) de spreeuwenpopulatie in Nederland jaarlijks met 5% achteruit. Toen ik langs het kanaal wandelde en die spreeuw 'grutto grutto' hoorde roepen, kon ik twee conclusies trekken: de spreeuw is in Nederland nog niet uitgestorven en dat gold ook voor de grutto, anders had de spreeuw hem niet kunnen imiteren.

Sturnus vulgaris, een doodgewone vogel maar .... toch bijzonder.

moerputtenenvugtsegement

- Frans van Gils
excursie Moerputten
1 februari 2025

De Moerputten ligt ten zuiden van Den Bosch en wordt doorsneden door een oude spoorbrug van de voormalige halve zolen spoorlijn. De spoorbrug ligt over een waterplas met vele soorten eenden en in het gebied liggen oude hooilanden met in de zomer o.a. bloeiende pimpernel de waardplant van het zeer zeldzame pimpernelblauwtje.

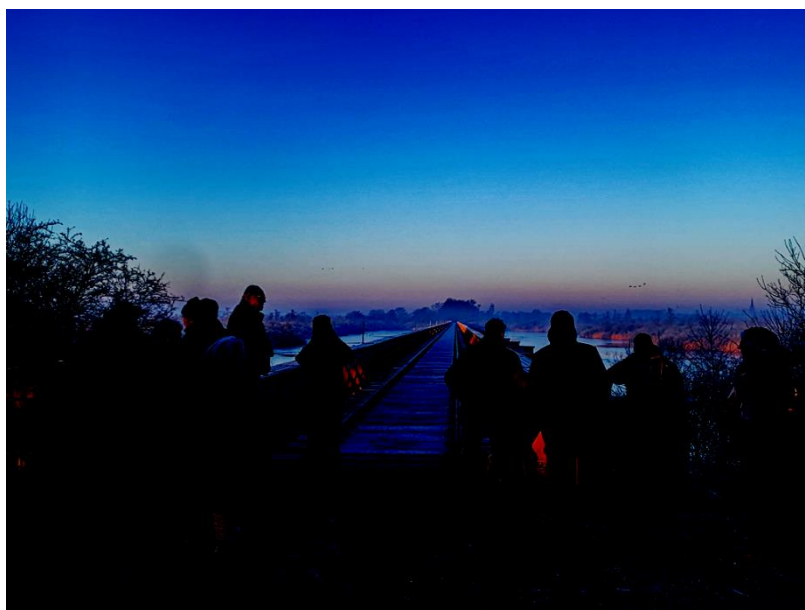
Toen we om 8:30u begonnen met de wandeling was het prachtig mooi vorstweer met een opkomende zon over de berijpte weilanden met nog een laagje mist erover. We besloten de wandeling over de Moerputtenbrug te gaan doen. Over de voormalige spoordijk liepen we naar de brug waar Victor al gelijk een goudvink zag. Dat was al

meteen een mooie waarneming. Bij de spoorbrug aangekomen was het een prachtig gezicht door de gouden gloed van de opkomende zon. Op het water zagen we al enkele slobbeenden zwemmen. We liepen door op de brug die door de rijp nogal glibberig was. Oppassen dus. We zagen wat verderop in een inham krakeenden, slobbeenden, wintertaling en ook pijlstaarten. Wij telden 7 pijlstaarten en dachten dat we er al veel gezien hadden. Ruud van Dongen, de beroepsteller, had een teller in zijn zak en had er 72 geteld en ook nog tientallen wintertalingen en krakeenden. Wij waren zeer verbaasd over deze aantallen. 'Dan moet je beter leren tellen', zei hij. Ieder zijn vak zullen we maar zeggen....

Daarna liepen we de glibberige dijk af wat nog een valpartij veroorzaakte, richting de hooilanden. Hierop vele grauwe- en kolganzen. Ook nog een aantal reeën staken hun kopjes boven het gras uit en we zagen ook enkele hazen in het met vorst berijpt hooiland. Even later in de lucht vanuit de Gement vlogen ineens honderden ganzen en kieviten op met het nodige kabaal. Waarschijnlijk opgejaagd door een roofvogel. We hoopten natuurlijk door een zeearend maar die konden we niet ontdekken. Verder gelopen kwamen we nog langs de hooilandjes van de pimpernel en de met stokken gemarkeerd nesten van knooppieren waar de rupsen van de vlinder hun winter doorbrengen. Op de terugweg genoten we nog van een opvliegende watersnip, buizerds maar vooral ook van de prachtige mooie ochtend.

De Vugtse Gement hebben we alleen van een afstandje bekeken en hebben we niet meer kunnen bezoeken. Wellicht een andere keer. Voor velen was het de eerste keer dat ze dit gebied bezochten en ieder vond het zeer de moeite waard. We zijn van plan in het voorjaar of zomer het gebied nog eens te bezoeken.

Waargenomen soorten:

Aalscholver, blauwe reiger, brandgans, buizerd, cetti'szanger, graspieper, grauwe gans, grote bont specht, goudvink, houtduif, huismus, kievit, kolgans, krakeend, kuifeend, matkop, merel, pijlstaart, pimpelmees, roodborst, slobbeend, spreeuw, staartmees, vink, watersnip, wilde eend, wintertaling, zwarte kraai, haas en ree.

gierzwaluw

▪ Hannie Nilsen

De echte liefhebbers weten het, rond 1 mei komen de gierzwaluwen weer naar Nederland om hier eitjes te leggen en uit te broeden. Ook in de Joanneskerk in Oisterwijk, waar we maar liefst 24 gierzwaluwkasten hebben die ieder jaar bezet zijn. Met behulp van camera's kunnen we deze koppeltjes goed volgen, en dat levert ieder jaar weer nieuwe inzichten op.

Terwijl we alweer ongeduldig op de eerste vogels wachten, hebben we nu nog even tijd voor een terugblik op seizoen 2024. Het heeft even geduurd, vooral omdat het een heftig seizoen was waarin veel gebeurde. [HIER](#) vind je een uitgebreid verslag. En voor wie graag de filmpjes zelf ziet, vind je er ook de links naar een aantal filmverslagen op YouTube.

Vanaf eind april gaan we proberen om via de site van IVN Oisterwijk ook een directe koppeling naar een gierzwaluwkast te maken, dus houd het nieuws op deze site in de gaten.

waarnemingenwerkgebied

Een samenvatting van de opmerkelijkste vogelmeldingen van de afgelopen 3 maanden. Meldingen komen binnen via de app 'Waarneming werkgebied VMB'.

03/12 Op de Kampina worden 2 **raven** gespot alsmede een **tafeleend** en **kleine vliegenvanger** (?) (AvR).

07/12 Uit Tilburg, het Quirijnstokpark, melding van **staartmezen**, 7 **appelvinken** en 6 **halsbandparkieten** (YvE). Over de plas bij Katsbogte in Goirle vliegt een **ijsvogel** (VRH).

09/12 Deze zondagmiddag laten 2 **kleine bonte spechten** zich horen bij het Kasteel op de Schoorstraat Udenhout (AvR).

12/12 Na een lange afwezigheid meldt zich weer een **slechtvalk** op de spits van de Korvelse kerk in Tilburg (VRH).

13/12 In de Brand bij de rietvelden 2 grote groepen **sijzen** 20/45 stuks (JvL).

17/12 Ook bij het kasteel in Udenhout een **middelste bonte specht** (AvR). Op de Regte Hei een **klapekster** in het topje van een eik (JP).

18/12 Een melding van een **witkopstaartmees** bij de Logt Oisterwijk (HB).

20/12 **Middelste zaagbekkenpaartje** wordt gezien op het wilhelminakanaal in Tilburg/Noord (JvR).

30/12 Op deze oudjaarsdag melding van een **blauwe kiekendief** bij de Logt Oisterwijk (AvR).

14/01 Een grote groep van bijna 500 **toendra rietganzen** zitten op een weiland bij de Leemputten (AvR).

19/01 Op de plas bij het Noorderbos zit deze dag een **kleine zilverreiger** alsmede 6 **tafeleenden** (FvG).

22/01 In het stroomdal van de Beerze 4 **wilde zwanen**. 2 adult en 2 juveniel (DvE). Bij het Lissabonpad in Oisterwijk wordt een groep van 20 **koperwieken** gezien (MD).

25/01 Uit Goirle worden steeds **ringmussen** gemeld (VRH). De moeite waard om ook eens goed te kijken naar mussen in jouw buurt. Deze dag vliegt ook een **zearend** over Huis ter Heide (KV).

27/12 Ook de Broekhovense kerk in Tilburg mag zich verheugen op een bezoek van een **slechtvalk** (CG).

29/12 De zang van een **heggemus** wordt gehoord in Loon op Zand (JvR).

30/12 Een paring van een **slechtvalk** paartje wordt gezien op de toren in Haaren (CG).

03/02 In de LDD zit een **klapekster** en vliegt er een **blauwe kiekendief** weg (JvR).

05/02 Een paartje **mandarijneend**, **ijsvogel**, **appelvink**, **matkop** en **middelste bonte spechten** in de Brand 1ste Klamp (JvR). In Moergestel worden 6 **appelvinken** gezien (DvE).

08/02 **Kuifmees** wordt gehoord op de Kerkeindse Heide.

16/02 Zeker 25 nesten van de **aalscholver** bij de Leemputten en 9 nesten van de **blauwe reiger**. Ook een **grote zaagbek** en **wintertalingen** op deze plek.

18/02 Deze dag wordt een 'kekkende' **havik** gehoord in de Brand (JvR). **Heggemussen** laten ook hun voorjaars riedeltjes horen alsmede een melding van een roepende **groenling**.

19/02 **Aalscholwers** zijn al druk aan het nestelen op de Leemputten (JvL).

21/02 Het voorjaar meldt zich! In de Loonse en Drunense duinen en op Huis ter Heide worden de eerste **boomleeuweriken** gehoord (JvR/EP). Op deze dag met een oostelijke wind een groep van ong. 30 **kraanvogels** die over Oosterwijk vliegen (HvV). Een zingende **tjiftjaf** in Goirle (VRH).

23/2 Bij het Riels Laag wordt een **pijlstaart** opgemerkt (MK) en op de Regte Heide wordt een **havik** opgejaagd door een plaagzieke **raaf** (KV).

Op dit moment zingt de heggemus volop, kirren de duiven, bij zacht weer zingt de leeuwerik en zanglijster, hoor je de tjiftjaf zijn naam roepen en de vink zijn slag. Maar de echte zomervogels moeten nog komen.

Geef je waarnemingen door aan Sovon. Avimap is de app waarmee je in het veld je vogeltelling makkelijk invoert. De app werkt ook offline en is speciaal voor de telprojecten van Sovon ontwikkeld.

Waarnemers: Aad van Gelswijk (AvG), Nico Hilgers (NH), Louis van Keulen (LvK), Jan Paymans (JP), Peter van Gestel (PvG), Marlies de Kort (MdK), Jan van Rijsewijk (JvR), Victor Retel Helmrich (VRH), Marcel Morel (MM), Eric Poelen (EP), Marian Bertens (MB), Frans van Gils (FvG), Wiel Poelmans (WP), Corine Goldschmidt (CG), Francis van Lipzig (FvL), Henk Bertens (HB), Ans van Roessel (AvR), Martin Droog (MD), Yvette van Eekelen (YvE), Martien van Liempd (MvL), Kim Kokkelink (KK), Peter Slingerland (PS), Peter van den Dries (PvdD), Martin van Haaren (MvH), Jan van Laarhoven (JvL), Mart Ermen (ME), Paul Dobbelaar (PD), Nicole van der Steen (NvdS), Peter van de Ven (PvdV), Keno Vriskoop (KV), Frank Driessen (FD), Wilma Boink-Janssens (WB), Danny van Eck (DvE), Hans van Vugt (HvV), Marli Kahmann (MK),

column

- Corine Goldschmidt

"Er komen altijd vragen in mij op als ik naar vogels kijk en ermee bezig ben. Zodoende lees ik veel, ga ik op zoek naar onderzoeken en details. En dan ontstaat er een verhaal in mijn hoofd en ga ik erover schrijven".

'ACCIPITER NISUS BOVEN HET KLIMREK'

Het is begin februari en een kwestie van wachten tot een van de slechtvalken die huizen op de Broekhovensekerk in Tilburg, zich zal laten zien. Ondertussen struin ik door het parkje er tegenover. Er staan prachtige, verschillende, oude bomen en struiken. Er zijn wat heggen. Her en der een bank, een omheind sportveldje, een honden losloop veldje en een grote pergola met banken eronder maken het tot een georganiseerde, groene ontmoetingsplek. Veel

krokussen en hazelaars zullen over een paar weken voedsel bieden aan de uit hun winterslaap ontwakende hommels. Er lopen altijd wel mensen rond, joggend, spelend, keuvelend. Er wordt gehangen, gesport en gedeald.

Een sperwer heeft hier de afgelopen jaren gebroed en het schijnt dat hij vaak in de enkele berk prooien zat te eten. Ineens zie ik 'm onbeweeglijk zitten. Met zijn kop op de borst en alleen zijn oranje ogen bewegen heel af en toe. Dat verbaast me want niet eerder zag ik een sperwer die niet wegvliegt als je dichtbij komt. Zelfs als ik een paar foto's neem, komt er geen enkele beweging in of teken van stress. Hij bevindt zich een paar meter boven een klimrekje.

Een paar dagen later, het is koud met een noordoostenwind, zit hij een boom verder in de zon. Onder hem zijn twee kinderen aan het voetballen. Een jonge moeder komt vragen wat ik zie en ik wijs haar op de sperwer en leen mijn verrekijker uit. Enthousiast roept ze haar zoontje die een mini verrekijker vast heeft. Niet dat hij daar iets door ziet maar dat mag de pret niet drukken. Hij wordt opgetild om iets beter de lichte gestalte boven hem te kunnen zien. Ik zie een lid van de toekomstige 100 jarige VMB in de dop voor me die nog precies weet waar hij zijn eerste sperwer zag. 'Vroeger zaten die bij ons gewoon voor de deur, in de stad!', zal hij misschien zeggen. Voedertafels zijn een aantrekkelijke plek voor sperwers. In mijn eigen tuin is de ervaring dat een sperwer prooi laat vallen en vlucht als hij zelfs van achter een keukendeur een glimp van een mens opvangt. In de bossen is de vluchtafstand voor sperwers, zoals voor de meeste roofvogels, ook klein.

Dit exemplaar in het park verroert geen vin met al die menselijke activiteit om zich heen. Op een foto die ik maak, is het knipvlies in zijn oog goed te zien, het lijkt een laagje abrikozenjam. Zo dichtbij, vanuit de hand, kan ik inzoomen. Als ik twee uur later aan de buitenrand van het park loop, zie ik hem daar in een boom zitten. Zijn blik gericht op het luchtruim boven de daken van de huizen aan het park. Er komt een groep kauwen langs, hij gaat erachteraan. Zijn vleugelslag ziet er nogal vermoeiend uit. Een kauw zwenkt af uit de groep. De sperwer versnelt, neemt een duik en verdwijnt achter de bebouwing.

Getuige zijn van een jachtpartij midden in de stad, wat een verrassing. Even later zit hij weer in die boom maar zonder prooi.

Bij de meeste roofvogels mislukt 80% van de pogingen om een prooi te slaan. Het is hard werken. Of ik hier te maken heb met een overwinterende sperwer man of met de broedvogel die de winter in zijn territorium doorbrengt, dat vertelt het verhaal niet, hij is niet geringd en ook de komende weken zie ik (nog) geen vrouwtje. Het is natuurlijk prachtig om ze van zo dichtbij te kunnen observeren. Maar dat ze daar steeds meer zitten (ook overwinterende sperwers) en zelfs broeden, is geen toeval. De boomarter zit in de lift, de havik heeft minder post- en houtduiven ter beschikking (ook al door de vergrijzing...van de duivenhouders, wel te verstaan) waardoor sperwers vaker de klos zijn. Ook de afname van zangvogels in buitengebieden en bossen, als gevolg van het verdwijnen van heggen en ruige bosjes maken het daar moeilijk voor de sperwer.

In een publicatie van Arnold van den Burg n.a.v. zijn onderzoek naar de teruglopende sperwer populatie op de ZW-Veluwe, (al in 2002) lees ik dat predatiedruk door haviken en bosuil niet zou

hoeven leiden tot afname van de populatie. Als een habitat evenwichtig is, als er voldoende voedsel aanwezig is, dan wordt een geschikt territorium waar de adult door predatie is verdwenen, weer ingenomen door een nieuw individu van buitenaf. Als er veel prooien voorhanden zijn dan kan de broedpopulatie toenemen. Het gaat mis als de jongen het eerste jaar niet halen door voedselgebrek. Dit is de inmiddels bekende tragedie van vele soorten leven. Het teruglopend aantal roofvogels moet zich in bossen nu voeden met minder beschikbare prooien in kleiner wordende habitats. En dan krijg je dit. Op klaarlichte dag, tussen spelende kinderen een sperwer observeren die het allemaal best vindt. Het is echt een klein park. De straten met huizen lopen er rondom omheen met de kerk op de kopse kant. Heeft deze sperwer familie zich inmiddels aangepast aan het stadsleven dat ze zelfs broeden tussen de mensen (en honden)?

Voedselgebrek ontstaat door verschillende factoren waaronder pesticiden, droogte, teveel water, stikstofdepositie, het verdwijnen van hagen, bomen en bossages in ruil voor raaigras en/of stenen. Een voor een knoppen waaraan gedraaid kan worden. Men moet wel willen. Waar politiek faalt en sommige terreinbeheerders, zijn er gelukkig ook een heleboel mensen die met onverminderde, veelal vrijwillige, werklust bomen en heggen aanplanten, herplanten en zorgen voor een verscheidenheid aan voedselplanten die een heel seizoen of zelfs jaarrond bestrijken.

Het goede nieuws is: dat helpt! Soorten komen terug, om te beginnen vast in onze tuinen en wie erover beschikken kan, in aangrenzende percelen. Als we waar mogelijk de omstandigheden voor de natuur blijven verbeteren, al zijn het maar kleine percelen, dan zijn we misschien in staat tot pappen en nathouden, tot het voorkomen van het uitsterven van nog meer soorten. Als het kantelpunt dan daar is, dan zal men noodgedwongen beseffen dat

Silent spring is verworpen tot Silent year. Grootschalige maatregelen moeten dan volgen. De populaties die de natuurvorschers al die tijd voor uitsterven hebben kunnen behoeden, kunnen zich dan weer gaan uitbreiden.

Dat is mijn optimistische versie. In die tussentijd geniet ik van de aanwezigheid van soorten op onverwachte plaatsen.

Als de zon wekenlang niet door het wolkendek kan breken dan klaart een mens toch op van een sperwer in een parkje middenin de stad die je vanuit zijn zitplaats in een boom ontspannen zit aan te kijken.

Bronnen:

-Arnold van den Burg-De achteruitgang van de sperwer op de ZW-Veluwe; veroorzaakt door predatie of voedseltekort? Limosa 2002

-Sovon

-Vogelbescherming

foto'sgemaakt door leden

Zwarte zee-eend / Erik Poelen

Kuijeend met ring of bekertje rondom de snavel / Frans van Gils

Heggenmus / Corine Goldschmidt

Putter / Henk Bertens

Ringmussen / Victor Retel Helmrich

Sperwer man / Corine Goldschmidt

Witkopstaartmees / Henk Bertens